

UNGVÁRI-ZRÍNYI KATA

Mindennapok a művészetben

Diszkrét igazságok és kérdések Kispál Ágnes-Evelin alkotásaiban

1 Ebben az esetben szintén őszinte és hiteles vizsgálatról van szó: Kispál saját testmagasságából adódó egyéni székelményéből indul ki.

2 A MAGMA hiánypótló intézményként jött létre, és mára már szerves része az erdélyi kultúrtérképnek – sokak számára olyan is, mintha már sokkal régebb óta létezne.

Rendezvényei erdélyi és elszármazott, romániai és külföldi művészeket vonultatnak fel, kiegészítő programjaikon intenzív kapcsolatot igyekeznek kialakítani helyi közösségekkel, együttműködnek más kulturális intézményekkel, interdiszciplinaritásra és nyitottságra törekszenek.

3 a mozaikszó a romániai Képzőművészek Szövetségét jelöli

Kispál Ágnes-Evelin

Kispál Ágnes-Evelin alkotói világának kibontakozását erőteljesen meghatározták a budapesti Képzőművészeti Egyetem Intermédia szakán töltött évei. A nyitott alkotási formák, amelyekkel a művészet az életbe lép ki, már diákéveitől vonzották: a 90-es évek végétől csatlakozott az Etna Alapítvány körül szerveződő akciókhoz, közeledve a performansz gyakorlatához, majd installációkban, videóknban és egyéb projektekben is kibontakoztatta koncepcióit.

A mozgás/cselekvés és az ember testet öltött valósága szinte minden munkájában jelen van. Konzeptualitása ebből a pozícióból kiindulva finom és természetes beavatkozásokkal valósul meg, amelyek, bár sokszor gyökeresen megváltoztatják a valóságot, valahogy mégsem hatnak idegenként a jelenségek valós felületén. Intervenciói ezért legtöbbször pusztán felszínre hoznak olyan dolgokat, amelyek szerves részei az emberi tapasztalatnak, így inkább egyfajta feltárás és/vagy a valóság szelétének desztillálása megy végbe – és ebből a folyamatból adódik az a szilárd hitelesség, amely munkáira jellemző.

Vegyük tehát a konkrét témákat: Kispál leggyakrabban a mindennapi élet elemeivel és jelenségeivel dolgozik. *Ingó-ingatlan* című fotósorozata érzékeny és költői példája annak, amikor elegendő a hétköznapiakat egy bizonyos módon dokumentálni, és a látvány máris kontemplatív helyzetet teremt, kérdéseket ébreszt és gazdag konnotációs rétegeket aktivál a nézőben. A szerző beavatkozása egyszerű gesztus, mégis lényegre tör. Hasonló módon építkezik a *Három példa nem univerzális székre* című projekt: a valóság egy elemét, a széket, illetve az ülés állapotát választja ki, majd három különböző vonatkozás mentén beleavatkozik, és egyenként kiemeli, láthatóvá-érezkelhetővé teszi azokat.

A sorozat első darabja a szék élményének erőteljesen fizikai oldalát emeli ki¹, a második a virtuális oldalt, míg a harmadik tárgy mind a fizikai élménytől, mind az eredeti vizuális-virtuális dimenziótól megfosztva csak a gondolat, mentális konstrukció marad (és erre finom humorral döbbszent rá a jelenség). A látvány mindemellett nagyon filozofikus; racionális értelemben pedig a szék egyfajta lényegét tartja meg: hogy szerkezet, illesztésekkel (ezt a textil még jobban kiemeli), hogy a gravitáció működésére alapoz (behorpadt ülőfelület, lágy ívek, amelyek sokszorosán szemléltetik a gravitációs erő hatását) és hogy emberi munka eredménye (az ipari tömegtermelés tükrében, a sima gyári síkokat felváltó textilfelület sűrű öltéseivel kiemeli és felerősíti a szék emberi produktumvoltát. Ezenkívül a cérna-öltések sokkal emberközelebbiek, mint például a faanyag illesztései: a varrás olyan művelet, amit szinte mindenki gyakorol, így az ember sokkal könnyebben azonosul a tárgyat alkotó szerepé-

vel). A szék pusztá koncepciója tehát rengeteg elméleti lehetőséget rejt. És ha a valóságból gyököt vonunk, az absztrakció hatványozódik.

A *Családfa* absztrakciója szintén desztillált formáját nyújtja a kiemelt jelenségnek, amelyben a leegyszerűsített vizuális képlet megintcsak filozofikusabb értelmezésekre nyit.

A *Cím nélküli* videóban és a *Táblaharcok* című performanszban viszont kisebb fordulattal úgy reprodukálja a mindennapi tevékenységeket, hogy a levesből való zöldségválogatás és az illattal (attitűddel) való lefűjás akciója metaforikus értelmet nyer.

Az alkotások témája szempontjából sem elhanyagolandó életrajzi információ, hogy Kispál a sepsiszentgyörgyi MAGMA² kortárs művészeti kiállítótér alapító tagja és 2010-től az ott havi rendszerességgel megvalósuló programok társszervezője és kurátora. Ennek köszönhetően alkotói perspektívája tartalmazza a kulturális termelés több nézőpontját is, és a művelődésszervezői szerepkör tapasztalata sajátos nyitottságot teremtett munkáiban a jelenségek tágabb összefüggéseinek vizsgálatára. Nem meglepő tehát, hogy olyan témák kerülnek figyelmének középpontjába, mint a művészet intézményes formái, a különböző kiállítóterek élménye, művészet és mindennapok viszonya.

Az *56. Velencei Biennálé őrzői* című fotósorozat diszkrét gesztussal mutat rá a kiállítások járulékos jelenségére, ezzel potenciálisan sok témakört vethet fel, mint pl. az őrzés gesztusa, a kultúrszektor munkaviszonyai, a galéria terének sterilsége vagy organikus élményekkel belakottsága, a művészet terének határai. Ezeket a határokat oszlatja el bizonyos értelemben a *Tér-kép* című projekt, az *U.A.P.*³ című csoportos fotó-akció pedig már közvetlenül konfrontatív, a (hagyományos) művészeti intézmények elkényelmesedett, tekintélyelvű működését – vagy épp működésképtelenségét parodizálja.

Különlegesen árnyalt alkotás az *eau de musée*. A projekt koncepciójának leírása és a múzeum-embléma berámázott itatós papíron jelenik meg, amely magát a, természetes illóolajokból (parfümkészítő bevonásával) megalkotott parfümöt árasztja. Az illat ösztönösen ható stimulusz: az érzékek közül a szaglás a legrégebbi és legprimérből, az egyetlen, amely során (a szaglólóidegen keresztül) egyenesen az agyba jut az információ. Egyedül az illat hat közvetlenül testünk működésére (hormonok, mirigyek, inzulintermelés, étvágy, testhőmérséklet, anyagcsere, immunitás, stb.), valamint gondolkodásunkra és érzéseinkre is (az idegrendszer és a psziché szintjén végbemenő folyamatokra: reakciók, érzetek, helyzetek interpretációja). Olyan jelenségről van tehát szó, amely tudat alatt nagyon is befolyásolhatja és befolyásolja is mindennapi létünket, de anélkül, hogy ezt tudatosan számon tartanánk, illetve anélkül, hogy pontosan lekövethetnénk mozzanatait.

Az *eau de musée*, azzal, hogy a múzeumot ezzel az érzéki nyelvvel hozza összefüggésbe, a múzeum hagyományos intézményét (amelyet a klasszikus, tünpanonos homlokzat, a XIX. századi akadémiakusság merev jelképe jelenít meg) megeleveníti, így az kitérül az ember mindennapjainak megélt valóságába. Az illatban a múzeumnak mint jelenségnek az "esszenciáját" tapasztalhatjuk, amely túlmutat minden hierarchikus rendszeren, a tiszta esztétika és a magas művészet koncepcióin, és egyedi emléket aktivál. Míg maga az ábra olyan kort és viszonyrendszert idéz, amely a tiszta, univerzális és "objektív" ráció uralmát hirdette, a szaglás intenzív, személyes és belső tapasztalati élmény, amely egy jellegzetesen testet öltött (testbéli) és individuális nézőpontot jelent. Az illat belélegzésével kibomlik bennünk emlékeink, egyéni asszociációink sűrített valósága, amely vitathatatlan erővel bír – és ír felül bármilyen intézményi keretet, társadalmi konvenciót, a "kultúra templomának" sallangos hagyományait; ami ezek helyébe lép, az saját tapasztalatunk, amely a "templom" őszinte és autentikus élményét adja. (Az illat itt egyfajta varázst hordoz. A műalkotások titokzatosságát is képviseli: a megfejtendő, befogadandó művek, a még feltáratlan szellemi tartalmak anticipációja van ebben.)

Kispál Ágnes Evelin ösztönös szabadsággal kezeli médiumait. Így tárulhat elénk különböző percepciócs csatornákon a művészet és valóság lírai ötvözete.